

földről is látszott. Ekkor Szent Brendan elmesélte a testvéreknek, mi is történt valójában: „Testvéreim, meglepődtek azon, ami a szigettel történt?” „Nemcsak nagyon meglepődünk, de szinte teljesen megdermedtünk a rémülettől.” – válaszolták a testvérek. „Fiaim, ne féljete! Isten az éj leple alatt egy szent látomás által felfedte nekem a titok nyitját. Nem sziget az, ahol voltunk, hanem egy hal, méghozzá az óceán halainak legkiválóbbika, amely mindig arra törekszik, hogy összeérintse a fejét a farkával,¹ de hatalmas volta miatt ez nem sikerül neki. A neve, Jasconius.”²

11.) A Madarak Paradicsoma³

Elhajóztak ama sziget mellett, ahol az előző három napot töltötték, és már annak nyugati szegletéig értek, amikor megláttak egy másik szigetet, amit csak egy keskeny tengersizoros választott el ettől. Erdőligetektől és számtalan virágtól tarkálló, dús növényzetű hely tárult a testvérek szeme elé, akik – kikötőhelyet keresve – körbehajózták a szigetet. Éppen a sziget déli oldala felé hajóztak, amikor egy tengerbe torkolló folyóra letek, ahol partra tették a bárkát. Azoknak, akik kiszálltak a bárkából, Szent Brendan azt parancsolta, hogy kötelekkel, teljes erjükkel nekifeszülve, húzzák fel a folyómeder mentén a bárkát. A folyó szélessége éppen akkora volt, mint a bárkáé. Az atya a bárkában maradt, és így a szerzetesek egy jó mérföldön át húzták,⁴ amíg el nem érték a folyó forrását. Ekkor Szent Brendan így szólt: „A mi Urunk, Jézus Krisztus kínált számunkra egy helyet, ahol az Ő szent feltámadásának

---

¹A kígyó, amelyik a farkába harap, az Uroborosz (fark-faló) a végtelenség jelképe már az ókorban, később majd az alkimisták használták. A görögök a tengereket egy körkörös folyónak képelték, amely körül fogja a földet, és általában kígyónak ábrázolták. Ld. Jorge Luis Borges: Képzelt lények könyve. (Budapest: Helikon, 1988), 130. o. A mi történetünkben említett hal (talán bálna) a Brendan-történet ábrázolásánál sokszor ugyanúgy körül fogja a szerzetesek számára a világot jelentő hajót, mint ezeken az ókori ábrázolásokon.

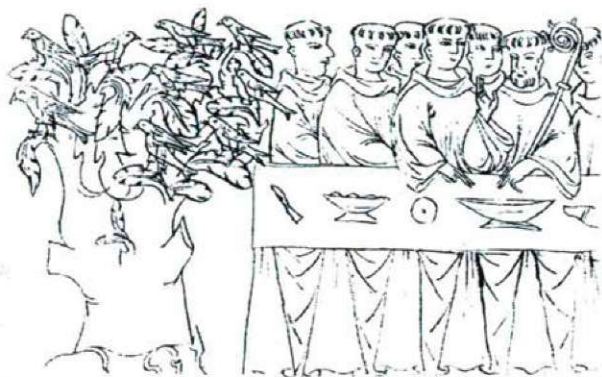
²Jasconius/Jasconye tengeri szörny nevét az ír *iasc*=hal szóból származtatják.

³A fentebb említett Dicuil-idézet és az előző helyhez való közelsége miatt bizonyos kutatók ezt a szigetet is valahol a Ferőer-szigetek között képzelik el. Erre utalhat az is, hogy ez a vidék ténylegesen madárparadicsomnak számít, a meleg éghajlat miatt ott tartózkodó számtalan madárfaj miatt. Mivel a kelta folklórban a lélek madáralakban távozik a testből, a Madarak Paradicsoma az *immram*-regények legtöbbjében megtalálható toposz. Az *Immram Máeldúin* (Germán, kelta..., 174. o.; Lady Gregory, i.m., 56. o.), az *Immram Húi Corra* (Stokes, RC 14/1893), az *Immram Snedgus MacRiagla* (Stokes, RC 9/1888) mindegyike említi. A Brán királyfi utazásában található leírás hasonlít legjobban a Brendan-történethez. „Van itt egy ősrégi fa, fehér virág nő rajta. Madarak ülnek az ágakon, és minden órában jelzik az időt.” Germán, kelta..., 171. o.

⁴„*spacium unius miliarii...*” A *miliaris* 1 római mérföldet (1.000 lépést) jelölt.

idején megpihenhetünk.” Majd hozzátette: „Ha nem is lesz máshonnét táplálékunk, csupán e forrásból; hiszem, hogy ez már önmagában is elegendő étket és italt ad.”

A forrás felett egy hatalmas átmérőjű és nem kevésbé magas faóriás állott.¹ Ágait fehér madarak lepték el, olyannyira, hogy alig lehetett tőlük látni a leveleket és gallyakat. Ezt látván Isten embere elgondolkodott és fontolgatni

kezdte magában, vajon mi is lehet az oka, hogy madarak ekkora sokasága gyűlt egybe. Ez a gondolat annyira gyötörte, hogy könnyekre fakadva ekként fohászzkodott Istenhez: „Óh Isten, az ismeretlen ismerője, minden rejtőzködő feltárója, Te ismered szívem gyötrelmét! Méltóságodhoz könyörgök, hogy nagy irgalmadban tárd fel nekem, bűnös léleknek, szemem elé táruoló titkodat. Nem érdemeimben, vagy méltóságomban, hanem a Te végtelen kegyelmedben bízom.”

Miután eme fohászt elmondta magában és lenyugodott, a fáról az egyik madár, szárnyával csengettyű hangjához hasonló hangot hallatván odarepült a bárkához, ahol Isten embere ült. A hajóorr peremén ülve, boldogságának jeleként kiterjesztette szárnyait és békés arccal a szent atyára tekintett. Isten embere nyomban megértette, hogy az Úr meghallgatta imáját, miértis így szólt a

---

¹A kelta természetkultuszban erős volt a szent fák kultusza (*bile*), minden törzsnek megvolt a maga szent fája, amely a terület közepén állott. Kétségkívül az egyetemesen ismert *axis mundi* elve érvényesül itt is. Ha a szent fa (az élet fája=*crann bethadh*) megsérült, az a törzs vesztét jelentette. A forrásokat hasonlóan nagy tisztelet övezte. Ld. MacCullogh, i.m., Ch. XII. River and Well Worship; Ch. XIII. Tree and Plant Worship, 181–207. o.

madárhoz: „Ha te vagy Isten hírhözója, mondd meg nekem honnan jött a madarak eme sokasága, vagy mi az oka annak, hogy ide egybegyűlt?”

A madár rögvest válaszolt: „Az ősi ellenség bűnbeeséséből lettünk, bár egyetlen bűnünk miatt sem kerültünk kapcsolatba vele. Amikor teremtettünk, Lucifer és követőinek bűne számunkra is a pusztulást hozta. Istenünk azonban igazságos és igaz az Ő cselekedeteiben. Ítéletképpen küldött minket erre a helyre. Itt semmilyen büntetést nem kell elszenvednünk, és állandóan érezhetjük Isten jelenlétét. Ámde megfosztottattunk attól, hogy mindabban részeseülhessünk, ami az igazhitűeknek megadatik. A lég, az égbolt és a föld különböző tájain kóborolunk, ahogyan más bolyongó lelkek. A megszentelt napokon és vasárnaponta azonban felöltjük ezt a testet, amelyet most látsz, és Teremtőnket dicsőítve e helyütt maradunk.¹ Egy teljes esztendeje vagy már úton testvéreiddel. Még hat esztendőnyi van hátra. Ahol ma a Húsvétot ünnepeled, ott fogod azt megünnepelni az elkövetkezendő esztendőben is. Csak azután fogsz rátalálni a szívedben dédelgett helyre, a Szenteknek Ígért Földre.” Mondandója végeztével a madár felszállt a hajó orráról, és visszarepült a többiekhez.

A vecsernye idejének jöttén,² a fán ülő madarak szárnyukat oldalukhoz verve, mintha csak egyetlen hangon szólának, énekelni kezdtek: „Néked zeng a himnusz, Óh Istenünk, Sionnak hegyén / Néked szól a fogadalom Jeruzsálemben!”³ Egy jó órán át ismételtgették ezt a kis versikét. Az ének és a szárnycsattogás Isten emberének és társainak fülében édes, ritmikus dalként hangzott.

---

¹Az ír folklórban a madarak az eltávozott lelkek megtestesülései, itt azonban másféle elképzelés körvonalazódik. Ezek a madarak Lucifer bukott angyalaiként jelennek meg. A kelta területeken elterjedt kora középkori elképzelés szerint a bukott angyalok közül néhányan, bűneik fokának megfelelően, Isten korlátozott mértékű látását élvezhették (Paul Grosjean: „Notes d'Hagiographie Celtique.” *Analecta Bollandiana* 78/1960, 375–381. o.). Egyfajta köztes állapotban vannak a pokolbeli és a paradicsomi állapot között. Selmer ezzel kapcsolatban megemlíti a boldogságos látástól megfosztott, kereszteleetlenül elhalt gyermekek problémáját is (Selmer, 1959, 87. o.). J. Semmler megjegyzése szerint pedig az írek körében igen népszerű volt Alkuin (†804) nézete, miszerint angyalok is részt vesznek a szerzetesek szolozsmáján. Ld. Semmler: „*Navigatio Brendani*.” 123. o. in: *Reisen in reale und mythische Ferne*. Hrsg. P. Wunderli. (Düsseldorf: Droste, 1993).

²„*vespertina hora*...” Az ír Bangor Antifonáriumban, amely egy 680/691 körül létrejött kompiláció, himnuszok, imádságok, a *hora canonica* rendjében énekelte zsolttárok gyűjteménye, a *vesperas* helyett *hora vespertina*, a *completorium* helyett pedig *initium noctis* szerepel. A *Navigatio* szövegében azonban csak ritkán fordul elő, hogy a fentebb már említett terminológia helyett a szerző ezeket használja. Az ír kánoni, illetve szerzetesi órákkal kapcsolatban ld. John Ryan: *Irish Monasticism. Origins and Early Development*. (Dublin: Talbot, 1931), 333–345. o.

³Zsolt 65,2.

Majd Szent Brendan így szólt testvéreihez: „Készítsétek elő testeteket, mert lelkünk ma megtelik isteni eledellel.” Vacsora után Istentiszteletet mutattak be, majd Szent Brendan és társai nyugovóra tértek. Éjjel Isten embere felkelvén társait is a Szent Éjszaka virrasztójára hívta. Az imádságot e szavakkal kezdte: „Én Uram, nyisd meg ajkaimat... [és szám hirdetni fogja dicsőségedet]!”¹ Amikor a szent atya befejezte imáját, a madarak szárnyukkal és csőrükkel ekként válaszoltak: „Dicsérjétek az Urat angyalai mind; / Dicsérjétek Őt minden seregei!”² Ugyanúgy, mint vecsernye idején, egy egész órán át ekként imádkoztak és énekeltek.

„A mi Urunk fényessége legyen mirajtunk!”³ – hangzott az ének hajnaljöttén, ugyanazon dallamra és ugyanolyan hosszan a hajnali zsolozsma és a reggeli dicséret idején. A harmadik imaóra alatt az alábbi zsolozsmát énekeltek: „Énekeljétek Istennek, énekeljétek! / Énekeljétek Királyunknak, énekeljétek bölcsességgel!”⁴ A hatodik imaóra zsolozsmája pedig így hangzott: „Isten ragyogtassa orcájának fényességét mireánk / és könyörüljön mirajtunk!”⁵ Majd a kilencedik imaóra idején az alábbi imát mondták: „Mily jó és gyönyörűsége, ha a testvérek / megértő egységben élnek együtt!”⁶ Nappal és éjjel a madarak így dicsőítették Istent. Ekképpen Szent Brendan a húsvéti ünnep nyolcadáig lélekben felfrissítette a testvéreket.

Amikor az ünnepet követő hét utolsó napja is letelt, Szent Brendan így szólt: „Menjünk a forráshoz utánpótlásért, hiszen eddig csak azért volt szükségünk vízre, hogy megmossuk kezünket és lábunkat.” Alighogy ezeket mondta, bárka érkezett ama szolgálóval, akivel a Húsvét előtti három napot töltöttek és aki húsvéti élelemmel látta el őket. Báránya most is rengeteg étellel és itallal volt teli. Mindet partra tette és e szavakkal állt a szent atya elé: „Testvérek, annyi ennivalót hoztam nektek, hogy Pünkösd szent napjáig elegendő legyen. Ám az itteni forrásból ne igyatok! Túl ‘erős’ a vize ahhoz, hogy ihassátok. Elárulom milyen is ez a víz: aki iszik belőle, rögvest álomba merül és huszonnégy órán át nem ébred fel. Vízének csak akkor van igazán víz íze és állaga, amikor már elhagyta a forrást.” A szent atya áldását véve a szolgáló visszatért lakóhelyére.

Szent Brendan és társai azonban egészen Pünkösd nyolcadáig helyben maradtak. A madarak éneke újjáélesztette lelküket. Pünkösd napján, amikor Isten embere a testvérekkel együtt elénekelte a Szentmisét, a szolgáló ismét

---

¹Zsolt 51,17.

²Zsolt 148,2.

³Zsolt 90,17.

⁴Zsolt 47,7.

⁵Zsolt 67,2.

⁶Zsolt 133,1.

megjelent, hogy elhozza az ünnepnap megüléséhez szükséges dolgokat. Leültek, hogy együtt fogyasszák el az ételt, mikoris a szolgáló e szavakat intézte hozzájuk: „Hosszú út áll még előttetek. Töltsétek tele a patak vizével mind az edényeket, és vigyetek magatokkal annyi pörkölt kenyeret,¹ amennyi a jövő esztendeig elegendő. Kaptok tőlem annyit, amennyit bárkátok elbír.” Miután mindezeket elrendezték, a szolgáló a szent atya áldásával visszatért lakóhelyére.

Nyolc nappal később, Szent Brendan és társai megrakták bárkájukat mindazzal, amit az említett szolgáló hozott és a patakból feltöltöttek edényeiket. Amikor mindent összehordtak a tengerpartra, a fent nevezett madár sebesen odaröppent, és ismét a bárka orrára telepedett. Isten embere megértette, hogy mondani akar neki valamit. És valóban, a madár emberi hangon így szólt: „Jövő ilyenkor ismét velünk fogjátok megünnepelni Húsvét szent napját, és ugyanannyi időt töltötök itt, mint most. Ahol idén Nagycsütörtökön voltatok, ott lesztek jövőre is a mondott napon. Ezekhez hasonlóan, Húsvét vasárnapjának vigiliáját is ott virrasztjátok át, ahol most, Jasconius, az óriással hátán. Nyolc hónap múltán pedig rátaláltok majd egy szigetre, Ailbe Közösségének Szigetére, és ott maradtok Karácsony szent ünnepének idejére.”

Mindezeket kinyilatkoztatva a madár visszarepült a helyére. A testvérek vitorlát bontottak, és a madarak énekétől kísérvé nekivágtak a nyílt óceánnak: „Figyelmezz reánk Istenünk, Megváltónk, aki reménységet adsz nekünk bármerre járunk is a föld távoli vidékein, vagy a messzi tengeren!”²

---

¹Az önmagában is aszkézist jelentő fáradságos út a bűjtölés sajátos étrendjével válik igazán önsanyargatóvá. (Ryan, i.m., 391–394. o.) Ez a mozzanat a jellemzően ír aszketikus szellemiséget idézi elénk. Az írek az aszkéta életet élőket is mártíroknak tekintették. A VII. századi ír nyelvű Cambrai-i Homília három csoportra osztja a mártírokat: piros (*dercmartre*), kék (*glasmartre*), és fehér (*báanmartre*). A fehér az aszketikus életforma mindennapos mártíromságára utal, a kék a keserves kínokkal vezeclő megtérő bűnösére, a piros pedig a Krisztusért meghaltak mártíromságát jelenti. Ld. Clare Stancliffe: *Red, White and Blue Martyrdom*. 21–47. o. in: *Ireland in Early Medieval Europe. Studies in Memory of Kathleen Hughes*. (Cambridge: UP, 1982).

²Zsolt 65,6.